WIKIPEDIA

Perzijski jezik

Ovaj članak ili neki od njegovih odlomaka nije dovoljno potkrijepljen izvorima (literatura, veb-sajtovi ili drugi izvori). Ako se pravilno ne potkrijepe pouzdanim izvorima, sporne rečenice i navodi mogli bi biti izbrisani. Pomozite Wikipediji tako što ćete navesti validne izvore putem referenci te nakon toga možete ukloniti ovaj šablon.

Perzijski jezik ili **farsi** (فارسی *fārsī*) je indo-evropski jezik, kojim se govori u Iranu, Tadžikistanu, Uzbekistanu, Afganistanu, te u nekim drugim dijelovima Kavkaza i Srednje Azije. Pripada porodici indoevropskih jezika, koja se dijeli na ukupno dvanaest grupa: indijska (arijska), armenska, grčka, albanska, italska, keltska, germanska, slovenska, baltička, tokarska, hetitska i iranska. Historija grupe iranskih jezika započinje još u sedmom vijeku prije nove ere. Perzijski je najznačajniji u grupi iranskih jezika i jedini za koga je, na osnovu pismenih spomenika, dokazano da je postojao kao stari, jezik srednjeg doba i savremeni jezik. Kao indo-evropski jezik, perzijski ima određenih sličnosti sa ostalim jezicima iz indo-evropske porodice, a naročito sa engleskim i francuskim. Sa francuskim ga vezuje način naglašavanja, posebno kod posljednjeg sloga, a sa engleskim nejasno izgovaranje samoglasnika, kao i određeni drugi elementi.

Perzijski jezik je u svom razvoju imao tri glavna perioda, stari perzijski jezik (jezik Aveste i Darijevih napisa), srednji perzijski jezik (pahlavi) i novi perzijski jezik, ili samo, perzijski. On datira od momenta prihvaćanja arapskog alfabeta oko 650. godine n. e., kada je, u vrijeme otpočinjanja islamskog uticaja, poprimio veliki broj arapskih riječi, prerastajući u jedan izvanredno bogat jezik. Perzijski jezik je pretrpio tako male promjene u toku čitavog zadnjeg milenijuma, da obrazovani Iranac može čitati rukopise sačinjene vjekovima unazad bez posebnih teškoća.

Sadržaj

Vanjski linkovi

Neke sličnosti između savremenog bosanskog i perzijskog jezika

Kada se govori o riječima orijentalnog porijekla prisutnima u bosanskom jeziku, pritom se najčešće misli na **turcizme**. U rječniku stranih riječi dr. B. Klaića uz ovaj pojam stoji slijedeće objašnjenje: "Turcizam: riječ ili izraz turskog porijekla". Međutim, treba dodati da su turcizmi zajednički naziv za sve riječi orijentalnog, dakle turskog, perzijskog i arapskog porijekla, koje su putem turskog jezika počele prodirati u slavenske jezike. Sistematsko širenje turcizama započelo je dolaskom Osmanlija na Balkan i trajalo je tokom više vijekaova. Na taj su se način i mnoge riječi izvorno perzijskog porijekla ukorijenile kao turcizmi u bosanskom jeziku. Ovaj se članak neće baviti turcizmima perzijskog porijekla u bosanskom jeziku iz više razloga. Prije svega, o tucizmima općenito već postoji mnogo ozbiljnih studija, a osim toga, nas zanimaju mogući uticaji staroperzijskog jezika na bosanski koji su započeli mnogo ranije, u razdoblju prije dolaska Osmanlija. Ako se prihvati hipoteza da su stanovnici naših krajeva prije dolaska na slavenski Jug naseljavali područje današnjeg Irana, onda se sasvim prirodno nameće i pitanje jezika kojim su tada govorili. Seobom na zapad, u krajeve u kojima danas obitavaju, sa sobom su ponijeli i svoj jezik - to najosobnije kulturno obilježje jednog naroda, istovremeno podložno brojnim mijenama. Pa ipak, usprkos brojnim izmjenama i stranim uticajima koje je bosanski jezik pretrpio tokom dugog niza godina, uspio je zadržati i neke riječi i oblike koji komparativnom analizom sa savremenim perzijskim i staroperzijskim upućuju na moguću srodnost ovih dvaju jezika. Riječi koje su obrađene u članku samo su neki od primjera na koje smo mogli naići služeći se nama dostupnom literaturom. Naime, treba istaknuti da se ove riječi ne nalaze izdvojene na ovaj način i etimološki obrađene niti u kojem rječniku ili bilo kojoj stručnoj knjizi.

Glagoli

-ati, -anti, pehlevijski glagolski korijeni biti, perz. budan – konjugacija:

```
                književni                       govorni
sam, jesam      perz. hastam                    hasam
si, jesi        perz. hasti                     hasi
je              perz. hast ili ast              -e
smo, jesmo      perz. hastim                    hasim
ste, jeste      perz. hastid                    hasid
su, jesu        perz. hastand                   hasand
```

- dati, perz. *dadan*, prezentska osnova: *deh* < srednjoperz. prezentska osnova *dad* < staroperz. prezentska osnova data-, imenica: *dade*
- derati, perz. *daridan*, prezentska osnova: dar
- čamiti, perz. *čamidan*, prezentska osnova: čam
- goriti, perz. *goridan* ili gor gereftan, prezentska osnova: gor, imenica gorre
- htjeti, perz. *hāstan* – konjugacija:

```
hoć(u)          perz. xāh(am)
hoć(eš)         perz. xāh(i)
hoć(e)          perz. xāh(ad)
hoć(emo)        perz. xāh(im)
hoć(ete)        perz. xāh(id)
hoć(e)          perz. xāh(and)
```

- kušati, pokušati, perz. kušidan, prezentska osnova: kuš
- lajati, staroperz. lāidan, prezentska osnova: lāj
- lizati, perz. lisidan, prezentska osnova: lis

- napisati, pisati, perz. neveštan ili nebeštan, prezentska osnova: nevis < pehlevijski perz. ni-pis < staroperz. ni-piš prefiks: ni + korijen: pais
- njušiti, novoperz. njušidan, prezentska osnova: njuš < perz. prezentska osnova: niyōš- < pehlevijski staroperz. prezentska osnova: niyōš < staroperz. prezentska osnova: nigauš
- peći, staroperz. pazidan, prezentska osnova: paz, < pehlevijski perz. glagolski korijen pačati-
- pohati, perz. pohtan (pazidan), prezentska osnova: paz, < pehlevijski perz. glagolski korijen pačati-
- živjeti, perz. zistan, prezentska osnova: zi < srednjoperz. Ziwistan prezentska osnova: ziw < staroperz. Žiwistan, prezentska osnova: živ

Imenice

- adrija, perz. daryā : more < srednjoperz. drayab < staroperz. drayah
- Bog , staroperz. bağ < sanskrit bağ
- ban, avestijski pāna < perz. bān: sufiks koji znači čuvar
- brat, perz. baradar < srednjoperz. brad(ar) < staroperz. bratar
- čuča, perz. đuđe
- jesen, perz. hazān
- kolač, perz. koluče (vrsta kolača)
- kuća, perz. kuče (kujče): malo naselje, staroperz. kuša, kušan
- govedar, perz. gāvdār (gāv: govedo, krava + dār: prezentska osnova od infinitiva daštan «imati, držati»)
- mater, perz. i srednjoperz. mādar < staroperz. matar
- miš, perz. muš
- mozak, perz. magz < srednjoperzijski mazg < staroperzijski mazga-
- nov, perz. nov < srednjoperz. nōg < staroperz. nava-
- obrva, perz. abru (u množini: abrovān)
- pazuh, perz. bazu (nadlaktica)
- pusa, perz. bus, buse
- stan, perz. –stān (sufiks za mjesto): obitavalište, mjesto, npr. Armanestān: zemlja Armena (Armenija), Ozbakestān: zemlja Uzbeka (Uzbekistan)
- uši, perz. guš < srednjoperz. goš < staroperz. Guša
- vjetar, perz. bād < srednjoperz. vāt < staroperz. vāta
- žena, perz. i srednjoperz. zan < staroperz. žan
- zima, perz. zemestān: zem + sufiks za mjesto, lokaciju stān < sanskrit hima: snijeg, hladnoća (himalaya: stan snijega, tamo gdje snijeg obitava)

Brojevi

- dvjesto, perz. dvist, devist
- jedan, perz. (jek)dāne (književni), jedāne ili jedune (govorni) : jedan, komad nečega

```
bosanski     perzijski  [[sanskrt]]     avestijski

jedan,          jek            < eka           < aeva
dva,            do             < dva           < dva
tri,            se             < tri           < thri
četiri,         čahar          < čatvar        < čathwar
pet,            panđ           < panča         < panča
šest,           šeš            < šaš           < xšvaš
```

```
sedam,          haft            < sapta         < hapta
osam,           hašt            < ašta          < ašta
devet,          noh             < nava  < nava
deset,          dah             < dasa          < dasa
```

Prijedlozi

- iz (od), perz. *az*
- do, perz. *tā*

Pridjevi

- tanak, perz. *tang*
- više, perz. *biš*
- znan, perz. *šenās* < avestijski *žnatar*
- baština, perz. *bāstān*

Sufiksi

- -ar, perz. *kar* ili *gar*: sufiks za zanimanje, kao u imenicama govedar, limar, itd. ili u perzijskom gāvdār lahimkār ili lahimgar itd.

Upitne zamijenice

- šta, perz. *če* ili *či* npr. šta je? perz. (govorni) či-je?
- ko, perz. *ki* npr. *ko* je? perz. (govorni) ki-je?

Upitni prilog

- kuda, perz. kođā (kodja)

Mjesni prilozi

- ondje, perz. ānđā (onđā) ili āndjā (ondjā)
- ovdje, staroperz. avadā: ovdje

Perzijska abeceda

Glavni članak: Perzijska abeceda

Abeceda perzijskog jezika ima 32 znaka i još 3 posebna znaka koja to zapravno i nisu, nego su različiti pravopisni oblici za slova, i u slučaju lām alefa, ligatura.

Također pogledajte

- Dari jezik

Literatura

- Natel Khanlari, P., "Povijest perzijskog jezika I, II i III", Nashr-e Nou, Teheran, Iran, 1986.
- Dustkhah, J. "Avesta", Entesharat-e Morvarid, Teheran, Iran, 1995.

Također pogledaj

- dari jezik

Vanjski linkovi

- Perzijski jezik (https://web.archive.org/web/20121209222040/http://persianlanguage.ir/)
- fa.wikipedia.org (https://fa.wikipedia.org/) - Wikipedia na perzijskom jeziku

Commons ima datoteke na temu: **Perzijski jezik (https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Persian_language?uselang=bs)**